

“मराठी भाषा प्रचार व प्रसारासाठीचे उपक्रम
(कार्यक्रम)” महसूली विभाग व जिल्हा स्तरावर
राबविण्यासाठी निधी उपलब्ध करणेबाबत

महाराष्ट्र शासन

मराठी भाषा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : मभावा-२०२०/प्र.क्र.९८/भाषा-२

नवीन प्रशासन भवन, ८ वा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक २४ जून, २०२२

वाचा :-

- १) सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र. मभावा-१०९६/११६/प्र.क्र.७/९६/२०-ब,
दिनांक १० एप्रिल, १९९७.
- २) मराठी भाषा विभाग, शासन निर्णय, क्र.मभादि-२०१२/प्र.क्र.८८/भाषा-३,
दि. २१ जानेवारी, २०१३.
- ३) मराठी भाषा विभाग, शासन निर्णय, क्र.मभादि-२०१२/१८३/प्र.क्र.६१/भाषा-२,
दि. १२ एप्रिल, २०१३.
- ४) मराठी भाषा विभाग शासन निर्णय क्र. मभाप-२०१५/प्र.क्र.७०/भाषा-२, दि. २२ जुलै, २०१५
- ५) मराठी भाषा विभाग शासन परिपत्रक क्र. वाप्रेदि-२०१५/प्र.क्र. ८९/२०१५/भाषा-३,
दि. १४ ऑक्टोबर, २०१५
- ६) मराठी भाषा विभाग शासन निर्णय क्र. मभापं-२०१५/प्र.क्र.१४१/भाषा-२,
दि. १६ जानेवारी, २०१६ व दि. ०५ जून, २०१८
- ७) मराठी भाषा विभाग शासन निर्णय क्र. मभापं-२०१९/प्र.क्र.१११/भाषा-२, दि. १८ सप्टेंबर, २०२०
- ८) महाराष्ट्र राजभाषा अधिनियम, १९६४, ११ जानेवारी, १९६५
- ९) महाराष्ट्र राजभाषा (सुधारणा) अधिनियम, २०२१, दि.१६.०७.२०२१

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राजभाषा अधिनियम, १९६४ नुसार मंत्रालयीन विभाग व त्यांच्या नियंत्रणाखाली विभागीय व राज्य शासनाची सर्व कार्यालये यांच्यामार्फत “वर्जित प्रयोजने” वगळता सर्वसामान्य जनतेशी करण्यात येणारा सर्व पत्रव्यवहार व इतर कार्यालयीन कामकाज मराठी भाषेत करणे अनिवार्य आहे. सदर अधिनियमामध्ये महाराष्ट्र राजभाषा (सुधारणा) अधिनियम, २०२१, दि.१६.०७.२०२१ अन्वये सुधारणा करण्यात आलेली आहे. त्यातील नियम ५ ड नुसार प्रत्येक जिल्हाधिकाऱ्याने जिल्हा मराठी भाषा समिती घटीत करावयाची आहे. जिल्ह्यामध्ये महाराष्ट्र राजभाषा (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ मधील तरतुदींची प्रभावी अंमलबजावणी करणे, मराठी भाषेचा वापर न करण्यासंदर्भात येणाऱ्या तक्रारींचे निराकरण करणे व मराठी भाषा विभागाने मराठी भाषेचा विकास, संवर्धन व अभिवृद्धी करण्याच्या दृष्टीने वेळोवेळी जाहीर केलेले कार्यक्रम/उपक्रम राबविणे, इत्यादी कार्ये समितीला पार पाडावयाची आहेत. यासाठी आवर्ती स्वरूपाचा निधी विभागीय आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांना उपलब्ध करून देण्याची व्यवस्था निर्माण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय:-

महाराष्ट्र राजभाषा अधिनियम, १९६४ तसेच महाराष्ट्र राजभाषा (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ मधील तरतुदींची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी, मराठी भाषेचा वापर न करण्यासंदर्भात येणाऱ्या तक्रारींचे निराकरण करण्यासाठी तसेच विभाग, जिल्हा, तालुका व ग्राम पातळीवरील सर्व कार्यालयांच्या समन्वयाने शासनाकडून मराठी भाषेच्या प्रचार-प्रसारासंदर्भात वेळोवेळी जाहीर केले जाणारे कार्यक्रम आयोजित करण्यासाठी विभागीय आयुक्त आणि जिल्हाधिकारी यांना प्रोत्साहनपर निधी मराठी भाषा विभागाकडून उपलब्ध करून दिला जाईल.

सर्व जिल्हाधिकारी कार्यालयांनी जिल्ह्यातील इतर शासकीय कार्यालये, मराठी भाषेसंदर्भात कार्यरत असणाऱ्या व्यक्ती व नोंदणीकृत संस्था इत्यादींची मदत घेऊन जिल्हा, तालुका व ग्रामस्तरावर मराठी भाषेच्या प्रचार-प्रसारासाठीचे कार्यक्रम जास्तीत जास्त लोकसहभागातून आयोजित करावेत. सदर कार्यक्रमांचे आयोजन करताना पुढील बाबींकडे प्रकर्षाने लक्ष द्यावे :-

- १) या कार्यक्रमांच्या माध्यमातून लोकांचा मराठी भाषा वापरण्याकडे कल वाढेल अशी वातावरणनिर्मिती होणे आवश्यक आहे. त्यादृष्टीने मराठी भाषेतील कौशल्य वाढविणाऱ्या स्पर्धा, विविध कार्यक्रम यांचे आयोजन करावे. विजेत्यांना आकर्षक बक्षिसे द्यावीत.
- २) सदर कार्यक्रमांचे सादरीकरण प्रत्यक्षरीत्या तसेच ऑनलाईन पद्धतीने जास्तीतजास्त लोकांपर्यंत पोहोचेल अशाप्रकारचे असावे.
- ३) मराठी भाषा विकासासाठी काम करणारे लेखक, कोशकार आणि मराठी भाषा विकासात योगदान देणाऱ्या व्यक्ती/संस्था यांना सन्मानित करावे.
- ४) या कार्यक्रमास स्थानिक लोकप्रतिनिधी, आमदार, खासदार, विधानमंडळातील मराठी भाषा समितीचे अध्यक्ष व सदस्य, मराठी भाषेतील प्रतिथयश साहित्यिक, लेखक तसेच वेगवेगळ्या क्षेत्रात यशस्वी असलेल्या मराठी भाषक व्यक्ती यांना प्रमुख पाहुणे किंवा अध्यक्ष म्हणून आमंत्रित करावे.
- ५) कार्यक्रमाचा दर्जा उत्तम राखण्याची जबाबदारी संबंधित कार्यालयाची राहिल.

२. निधीची उपलब्धता :-

उपरोक्त नमूद कार्यक्रमांसाठी पुढील तपशिलाप्रमाणे रु. ८४,००,०००/- इतका वार्षिक कमाल निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल. या निधीचे वितरण पुढीलप्रमाणे असेल.

- अ) विभागीय आयुक्तांना प्रत्येकी रुपये २,००,०००/- एवढा कमाल निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(एकूण विभागीय कार्यालये ०६ X २,००,००० = रु. १२,००,०००/-)

- ब) प्रत्येक जिल्हाधिकाऱ्यास रुपये २,००,०००/- एवढा कमाल निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(जिल्ह्यांची एकूण संख्या ३६ X २,००,००० = रु. ७२,००,०००/-)

जिल्हाधिकाऱ्यांना वितरीत करण्यात येणाऱ्या रु.२,००,०००/- ची विभागणी पुढीलप्रमाणे असेल.

(१) मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा (दि. १४ ते २८ जानेवारी) - रुपये ५०,०००/-

- (२) मराठी भाषा गौरव दिन (दि. २७ फेब्रुवारी) - रुपये २५,०००/-
(३) वाचन प्रेरणा दिन (दि. १५ ऑक्टोबर) - रुपये २५,०००/-
(४) मराठी भाषेसंदर्भात प्रचार व प्रसार करण्यासाठीच्या योजना (दि. १ एप्रिल ते ३१ मार्च) - रुपये १,००,०००/-

क) उक्त नमूद कार्यक्रमांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करण्याचे वेळापत्रक पुढीलप्रमाणे राहिल.

- (१) मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा आणि मराठी भाषा गौरव दिन --- दि. ३१ मार्च पर्यंत
(२) वाचन प्रेरणा दिन --- दि. ३१ डिसेंबर पर्यंत
(३) मराठी भाषेसंदर्भात प्रचार व प्रसार करण्यासाठीच्या योजना --- प्रत्येक तिमाहीअखेर
दि. ३१ मार्च, दि. ३० जून,
दि. ३० सप्टेंबर आणि
दि. ३१ डिसेंबर अखेर

३. यांसाठीचा खर्च, “मागणी क्रमांक झेडएफ-०१, २०५२ सचिवालयीन सर्वसाधारण सेवा, ०९० सचिवालय (००) (०४) मराठी भाषा प्रचार व प्रसारासाठी हाती घ्यावयाचे उपक्रम (कार्यक्रम) (२०५२ ५२३२) ५०-इतर खर्च ” या लेखाशिर्षाखालील मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३०९/व्यय-४, दि. २६.०५.२०२२ व नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. २३९/१४४३, दि. १६.१२.२०२१ अन्वये मिळालेल्या सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२०६२४१३०२११६२३३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(मिलिंद गवाडे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव
- ३) मा. मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा. मंत्री, मराठी भाषा यांचे स्वीय सहायक
- ५) मा. विरोधी पक्ष नेते, विधानसभा/विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव
- ६) सर्व सदस्य, महाराष्ट्र विधानमंडळ (विधानपरिषद/विधानसभा), मुंबई

- ७) समिती प्रमुख, मराठी भाषा समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ, विधानभवन, मुंबई
- ८) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- ९) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग
- १०) सर्व विभागीय आयुक्त
- ११) सर्व जिल्हाधिकारी
- १२) सर्व मंत्रालयीन विभाग
- १३) निवासी आयुक्त, महाराष्ट्र सदन, कोपर्निकस मार्ग, नवी दिल्ली
- १४) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ शाखा, मुंबई (पत्राने)
- १५) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपिल शाखा, मुंबई (पत्राने)
- १६) प्रबंधक, लोकायुक्त/उप लोकायुक्त, मुंबई (पत्राने)
- १७) प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई (पत्राने)
- १८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई (पत्राने)
- १९) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा/विधानपरिषद), मुंबई (पत्राने)
- २०) राज्य निवडणूक आयुक्त, राज्य निवडणूक आयोग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई (पत्राने)
- २१) सचिव, राज्य माहिती आयोग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई (पत्राने)
- २२) महालेखापाल (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई
- २३) महालेखापाल (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-२, नागपूर
- २४) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- २५) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
- २६) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई
- २७) भाषा संचालक, भाषा संचालनालय, वांद्रे (पूर्व), मुंबई
- २८) सचिव, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई
- २९) सचिव, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई
- ३०) संचालक, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
- ३१) निवडनस्ती / कार्या.भाषा-२